

Rapport

efter kvalitetsgranskning av förskolans arbete
med det förstärkta pedagogiska uppdraget vid
den fristående förskolan Prästkragen i
Örnsköldsviks kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget under hösten 2011 och våren 2012. Granskningen vid Prästkragens förskola i Örnsköldsviks kommun, med Svenska kyrkan Själevad som huvudman, ingår i detta projekt. Syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar är att granska kvaliteten i skolväsendet och bidra till utveckling genom att lyfta fram viktiga utvecklingsområden.

Förskolan Prästkragen besöktes den 23-24 november 2011. Ansvariga inspektörer har undervisningsråd Eva Edlund och utredare Karin Nilsson varit. I denna rapport redovisar Skolinspektionen sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget, genomförs i totalt 28 kommunala förskolor och 14 fristående förskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de förskolor som ingått i granskningen ger den övergripande rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra förskolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Resultat

Om förskolan i Örnsköldsviks kommun

I Örnsköldsviks kommun finns 41 kommunala förskolor och 11 fristående förskolor. Föregående år fanns totalt 2335 barn i förskolans verksamhet. Barnantalet i kommunen har minskat de senaste tre åren. Skolverkets statistik visar att 79 procent av alla 1-5-åringar gick i förskola i kommunen, samt ytterligare sex procent i annan pedagogisk omsorg, under år 2010.

Förskolan Prästkragen

Prästkragens förskola ligger utkanten av Örnsköldsvik, cirka fem kilometer från centrum i bostadsområdet Själevad. Förskolan Prästkragen drivs av Svenska kyrkan Själevad. Förskolan bedriver en verksamhet med kristen profil, och har haft verksamhet sedan år 1992. Förskolan består av en avdelning med barn i åldrarna 1-5 år. Totalt är 19 barn inskrivna på förskolan. Förskolans personal omfattar fyra personal som arbetar i barngrupp, alla är förskollärare. Förskolechefen tjänstgör 50 procent som förskolechef, resterande 50 procent tjänstgör hon som personal på fritidshemmet i samma byggnad. Vid behov av specialpedagogiska tjänster köper förskolan in den profession de är i behov av från Örnsköldsviks kommun. På förskolan finns inget barn med annat modersmål än svenska. Förskolans verksamhet bedrivs i en före detta prästgård. Lokalerna är ljusa och rymliga, och består av två större och tre mindre rum, samt en stor yttre hall. På förskolans övre våning finns förskolechefens arbetsrum, samt ett fritidshem. Det finns ett visst samutnyttjande av lokalerna mellan de två verksamheterna.

Förskolan är vackert belägen, och den angränsar till en större välskött gräsyta, med utsikt över Moälven. På gården finns olika lekredskap såsom rutschkana, klätterställning, en sandlåda och några gungor.

Förskolan Prästkragen har en viss samverkan med en närliggande förskola, även den tillhörande Svenska kyrkan (Pysslingkragen). Samverkan sker vid naturskola, utflykter samt andra liknande aktiviteter. Förskolan har även en samverkan med Örnsköldsviks kommun. Enligt förskolechefen och personalen har de stort stöd från huvudmannen Svenska kyrkan. De hjälper till och stöder dels i pedagogiska frågor, och dels med finansiering när det gäller kompetensutveckling.

Barnen på förskolan äter frukost, lunch och mellanmål på avdelningen. Maten tillagas på förskolan av en kokerska, vilket ses som stor tillgång.

Förskolans pedagogiska arbete med barns utveckling och lärande

***Skollagen¹ och läroplanen för förskolan²** anger att förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande. Lärandet ska enligt läroplanen baseras på samspelet såväl mellan vuxna och barn som mellan barnen. Läroplanen har förtydligats, särskilt i avsnittet om utveckling och lärande som lyfter fram **språk och kommunikation, matematik, samt naturvetenskap och teknik** som områden där förskolan ska arbeta med barns utveckling, lärande och förmågor. Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen, samt att skapa och kommunicera med olika uttrycksformer. Detta inbegriper också att forma, konstruera och använda material och olika tekniker samt att utforska teknik i vardagen. Förskolan ska också medverka till att barnen tillägnar sig ett varsamt förhållningssätt till natur och miljö och förstår sin delaktighet i naturens kretslopp.*

***Forskning och beprövad erfarenhet³** pekar på att en viktig uppgift för pedagogerna är att skapa ett klimat och en styrning som främjar samarbete, en gynnsam språkutveckling, begreppsförståelse och kommunikation för att gynna barns samspel och lärande. Goda erfarenheter av matematik antas ha betydelse för barns framtida attityder till ämnet, men också för studieframgång senare i livet. För en god lärmiljö krävs utöver goda strukturella betingelser, en medveten pedagogik och ett intresse för matematik bland personalen. De tidiga åren är centrala för att ge barn erfarenheter som grund för begreppsutveckling och fortsatt intresse för området. Internationell forskning visar att naturvetenskap i förskolan kan bidra till att tidigt påverka barns attityder till naturvetenskap i positiv riktning och gynna lärandet av naturvetenskapliga begrepp och tänkesätt.*

Förskolan har bra förutsättningar för att utgöra en god lärandemiljö för barnen. Personalen har tjänstgjort under en längre tid tillsammans, vilket leder till att de är samspelade inom arbetslaget. Enligt förskolechef och personal är förskolan en väl inarbetad verksamhet, och personalen har en gemensam barnsyn och ett förhållningssätt som grundas på respekt och tillit till barnen. Personalen värnar om att skapa ett gott samspekl klimat för alla barn. Förskolans inomhusmiljö är anpassad efter barnens aktiviteter och ålder. Lokalerna är stora och ljusa med högt i tak.

Rummen är avsedda för olika funktioner; ett målar- och skapande rum, ett bygg-och konstruktions rum, ett roll- och omklädningsrum, en samlingshörna där barnen kan sitta och läsa eller göra andra liknande aktiviteter. Det finns rum där barnen kan leka i avskildhet och rum där barnen kan samsas omkring större aktiviteter. På golvet i ett av rummen finns en stor lekmatta, och där finns även backar med en del lekmaterial som till exempel klossar, lego, kaplastavar.

¹ Skollag 2010:800

² Läroplan för förskolan Lpfö 98, reviderad 2010. Skolverket

³ Se t ex litteraturöversikten för granskningen av förskolan på www.skolinspektionen.se

Överlag har förskolan rikligt med material som är medvetet placerat i rummet och som har anknytning till lärandeområdet språk och kommunikation. Det finns ett rikt varierat utbud av material för skapande verksamhet som papper, kriter, färg, knappar, kulor mm. Materialet är välvårdat, varierat och komplett. Förskolan byter regelbundet material med förskolan Pysslingkragen för att bland annat tillmötesgå barnens behov och intressen.

I mindre omfattning finns det material som anknyter till lärandeområdet matematik, teknik och naturvetenskap. Det är även sparsamt med material för återanvändning i form av pinnar, kottar, mjölkförpackningar mm.

Förskolan har en bra utomhusmiljö som består av en väl tilltagen och välskött gård med varierande material och möjligheter till lärandeaktiviteter.

Språk och kommunikation

Vid Skolinspektionens besök observeras många inslag som anknyter till målen att barnen ska utveckla sin förmåga att kommunicera med andra barn, berätta, lyssna, ge uttryck för egna uppfattningar samt utveckla ordförråd och begrepp. Enligt personalen är rim och ramsor, sagoläsning, sånger, språklekar mm. ett återkommande inslag i verksamheten. Skolinspektionens får ta del av ett par samlingar med ett innehåll som anknyter till lärandeområdet språk- och kommunikation. Ett exempel är en "resa" till Afrika. Barnen får i fantasin åka till Kenya. Samlingen innehåller moment där barnen bjuds på frukter som är typiska för landet. Barnen får i tur och ordning tala om fruktens namn, dess smak, lukt och så vidare. Barnen får även sjunga afrikanska sånger, samt klä sig i afrikanska dräkter. På de båda samlingarna är stämningen lugn och harmonisk. Personalen samspekar och bemöter barnen på ett gynnsamt och respektfullt sätt, såväl mellan vuxna och barn och vuxna sinsemellan.

Ett annat exempel är att barnen uppmuntras att ta med sig ett föremål hemifrån. Barnet får berätta om föremålet och svara på frågor från de lyssnande barnen med stöd av personalen. Syftet med denna övning är att barnen får öva sig att kommunicera och att lyssna på varandra. Skolinspektionen uppfattar att barns berättande får ta tid och att barnen trivs och känner tillit. Ytterligare ett exempel på att personalen arbetar medvetet med språk och kommunikation är att vid samtliga matsituationer är en vuxen placerad bland barnen för att på ett bättre sätt kunna kommunicera med barnen. Vid lunchen som Skolinspektionen tar del av finns en lugn samtalston. Barnen väntar lugnt tills alla har satt sig, ett barn får säga varsågod. Lunchen blir en trevlig samtalsstund, som avslutas med att alla kring bordet ber en bordsbön. Det finns material inom lärandeområdet språk- och kommunikation som till exempel pussel, spel och bokstäver. I taket hänger bokstäver. Det finns också en läshörna där barnen kan välja den bok de önskar. Böckerna finns i backar på golvet så att barnen når dem. Det finns även material som till exempel handdockor och utklädningskläder.

Matematik

Vid de observationer som Skolinspektionen gör framträder inte lärandeområdet matematik så tydligt i verksamheten. Förutom på en samling där barn och personal räknar antalet barn. Det framkommer under intervjuerna att personalen försöker utmana och uppmuntra barnen till att räkna. De försöker även använda matematik i naturliga vardagssituationer. Barnen är ofta med och dukar till lunchen. Personalen är då noggrann med att använda rätt matematikord till rätt begrepp såsom störst-minst, äldst-yngst, stor-liten. Förskolan har även haft en matematikdag där barnen arbetade med play-dolera, och där barnen fick väga och mäta de olika figurerna de skapat.

På avdelningen är det, som tidigare beskrivits, något sparsamt med material inom lärandeområde matematik. Det material som Skolinspektionen kan se är sifferböcker, klossar, kulram, kassaapparat med mera. Det finns geometriska former och siffror med samma antal symboler som är uppsatta på väggen. Det finns även siffror som är fastklistrade på golvet.

Naturvetenskap

Inom lärandeområdet naturvetenskap finns bland annat mål att sträva mot som ska utveckla barnens förståelse för naturens kretslopp, naturkunskap samt kunnande om växter och djur. Vid Skolinspektionens besök observeras inga aktiviteter inom detta lärandeområdet. Det var mycket sparsamt med material inom lärandeområdet naturvetenskap.

Personalen berättar att förskolans fyra- och fem-åringar utgör en grupp som kallas Blixtpatrullen de gör planerade utflykter en gång i veckan, till ett närliggande skogsområde. Där får barnen på ett lekfullt sätt lära sig om nedskräpning, årstidsväxlingar, samt hur man respekterar djur och natur. Det sker även ett skapande av naturens material. Denna återkommande aktivitet görs tillsammans med förskolan Pysslingkragens fyra- och femåringar.

Teknik

Vid intervjuer framkommer att personalen anser att teknik och naturkunskap är det område som är svårast att omsätta i vardagsaktiviteter. Vidare uppger de att detta är utvecklingsområden som förskolan behöver arbeta mer med och att personalen behöver mer kunskaper för att synliggöra vardagsteknik för barnen. Vid besöket kan inte Skolinspektionen se någon aktivitet som direkt anknyter till lärandeområdet teknik.

Det vardagstekniska material som finns är cd-spelare, mobiltelefon, bormaskin i plast, tv med tillhörande video samt en hårtork. Skolinspektionen konstaterar att materialet används i mindre omfattning i lärande syfte.

Personalen anser att de är duktiga på att se och bekräfta barnen, vilket Skolinspektionen också observerar under besöket. Personalen inväntar barnen i samtalen och svarar på barnens frågor med respekt och tillit. Personalen har dock svårt att formulera kon-

kret hur de kan utmana barnen i deras utveckling och lärande inom alla lärandeområden.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att verksamheten vid Prästkragens förskola generellt är inriktad mot läroplanens lärandeområden. Flera av dessa områden kan identifieras i verksamheten, men det är Skolinspektionens bedömning att lärandeområdena matematik och teknik inte i tillräcklig omfattning är en medveten utgångspunkt i förskolan planering och utformning. Förskolan behöver utveckla sitt arbete inom lärandeområdet matematik så att varje barn utvecklar sin förmåga föra och följa resonemang. Förskolan behöver också utveckla sitt arbete inom lärandeområdet teknik så att varje barn utvecklar sin förmåga att urskilja teknik i vardagen och utforska hur enkel teknik fungerar.

Arbetet med implementering av det förstärkta pedagogiska uppdraget

*Förskolan har fått ett förstärkt pedagogiskt uppdrag i den reviderade **läroplanen** som började gälla samtidigt med den nya **skollagen**, där förskolan nu är en egen skolform. **Läroplanen** har förtydligats framförallt i avsnittet om utveckling och lärande. Den beskriver vidare förskolläraarnas förtydligade ansvar för att arbetet i barngruppen genomförs så att läroplanens intentioner uppfylls. Arbetslagets roll och ansvar blir också tydligare definierat. Dessutom har förskolechefens ansvar förtydligats i såväl skollag som läroplan, bland annat när det gäller personalens kompetensutveckling.*

***Forskning och beprövad erfarenhet** visar att personalens pedagogiska kompetens, kunskap och engagemang är centrala komponenter för att kunna skapa en god pedagogisk miljö som stimulerar barns lärande. Gynnsamma strukturella villkor har visat sig viktiga men de inte är avgörande och inte heller en garanti för god kvalitet. I förskolor där verksamheten håller hög kvalitet finns en pedagogisk medvetenhet och ett professionellt förhållningssätt.*

Personalen framhåller att det finns stora fördelar med att förskolan är liten. De anser att detta gör att det finns goda möjligheter att låta barnens olika erfarenheter och förutsättningar ligga till grund för verksamheten. Personalen menar att vid utvecklingssamtalen får föräldrarna information om barnens sociala, språkliga och motoriska utveckling och lärande. Även barnens intressen och deras förmåga att påverka verksamheten får komma till uttryck under samtalet.

Personalen berättar att de fångar barnens intressen i den vardagliga verksamheten. Det kan exempelvis vara vid utevistelse, lunch, samling eller liknade.

Ett exempel som tidigare beskrivits för att ta tillvara barnens intressen är att de får ta med en valfri sak hemifrån som de får berätta för de andra barnen om. Ett annat exempel som beskrivs är att barnen ibland delas in i grupper efter ålder och behov som gör

att verksamhetens innehåll kan anpassas efter barnens olika förutsättningar och intressen. Blixtpatrullen" är ett exempel på en sådan grupp.

Jämställdhet och genusarbete, interkulturellt arbete

Enligt läroplanen ska förskolan motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar ska ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor. Skolinspektionen ser att både pojkar och flickor leker vid dockvrån. Även vid andra aktiviteter leker de i blandade grupper, flickor och pojkar tillsammans. På arbetsplatsträffarna har personalen läst och diskuterat böcker om genus och jämställdhet. Detta har enligt personalen gett dem en medvetenhet som de försöker att tänka på i det vardagliga arbetet med barnen. De uppger också att de är mer uppmärksamma på hur de tilltalar och bemöter flickor respektive pojkar exempelvis vid tillsägning eller uppmaning.

Förskolan Prästkragen har fadderbarn i Argentina, Brasilien och Ryssland. På väggen i ett av rummen finns en världskarta som visar vilket land och vilken världsdelen fadderbarnen kommer ifrån. Förskolan arbetar med något de kallar fadderstund. Personalen berättar att när barnen arbetar med "fadderstund" säger de landets hälsningsord, sjunger sånger från landet, samt pratar om landets traditioner. I detta arbete ingår även att barnen inför varje jul samlar in pengar och gör julpaket till deras fadderbarn. Skolinspektionen konstaterar att det är ett bra exempel på förskolans arbete med ett interkulturellt förhållningssätt.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Prästkragens förskola arbetar för att uppmärksamma och bekräfta varje enskilt barns intressen och behov. Förskolan gör goda insatser när det gäller arbetet med det interkulturella förhållningssättet, utifrån barns tillhörighet i olika kulturer och läroplanens intentioner om förskolans arbete med språk- och identitetsutveckling.

Arbetet med implementering av det förstärkta pedagogiska uppdraget

*Förskolan har fått ett förstärkt pedagogiskt uppdrag i den reviderade **läroplanen** som började gälla samtidigt med den nya **skollagen**, där förskolan nu är en egen skolform. **Läroplanen** har förtydligats framförallt i avsnittet om utveckling och lärande. Den beskriver vidare förskolläraernas förtydligade ansvar för att arbetet i barngruppen genomförs så att läroplanens intentioner uppfylls. Arbetslagets roll och ansvar blir också tydligare definierat. Dessutom har förskolechefens ansvar förtydligats i såväl skollag som läroplan, bland annat när det gäller personalens kompetensutveckling.*

***Forskning och beprövad erfarenhet** visar att personalens pedagogiska kompetens, kunskap och engagemang är centrala komponenter för att kunna skapa en god pedagogisk miljö som stimulerar barns lärande. Gynnsamma strukturella villkor har visat sig viktiga men de är inte avgörande och inte heller en garanti för god kvalitet. I förskolor där verksamheten håller hög kvalitet finns en pedagogisk medvetenhet och ett professionellt förhållningssätt.*

Prästkragens förskola har påbörjat implementeringsarbetet av den nya skollagen och den reviderade läroplanen. Förskolechefen och personalen är positiv till det nya uppdraget och anser att det kommer att leda till högre måluppfyllelse och kvalitet i verksamheten. Skolinspektionen uppfattar att det finns en kunskap och medvetenhet hos personalen om vad det förstärkta uppdraget innebär även om det inte fullt ut fått genomslag i verksamheten. Enligt förskolechefen och personal är det än så länge svårt att fullt ut se avtryck i verksamheten av implementeringsarbetet.

Personalen på förskolan har fått läroplanen för inläsning samt en halv dags föreläsning om den reviderade läroplanen och den nya skollagen. Personalen har deltagit i de utbildningsinsatser avseende implementeringen av det förstärkta pedagogiska uppdraget som Örnsköldsviks kommun erbjuder. De har även tillsammans med Pyslingkragens personal haft en inspirationsdag om den reviderade läroplanen. Utöver detta fortskrider diskussioner om den reviderade läroplanen på studiedagar och på personalmöten under ledning av förskolechefen.

Ytterligare kompetensutveckling som personal genomfört är en bokcirkel om jämställdhet och genusarbete. Under våren 2012 kommer all personal att kompetensutvecklas i pedagogisk dokumentation. Den kompetensutveckling som förskolechefen och personalen genomför finansieras via huvudmannen Svenska kyrkan. Utbudet är ofta detsamma som kommunens.

Personalen på förskolan har inte någon individuell kompetensutvecklingsplan, utan de har en gemensam plan som gäller för all personal på förskolan. Förskolechefen är mycket angelägen om att personalen ska få relevant kompetensutveckling, just nu är det naturvetenskap och teknik som har hög prioritet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att förskolans personal behöver omsätta läroplanens intentioner till det praktiska arbetet i förskolan, i såväl planering som genomförande. Vidare behöver förskolechefen säkerställa att arbetet inom arbetslagen bedrivs utifrån det förtydligade uppdraget i läroplanen så att det syns i den dagliga verksamheten.

Ledning av förskolans pedagogiska arbete

*I enlighet med **skollagen** ska det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ledas och samordnas av en förskolechef. Förskolechefen beslutar om sin enhets inre organisation. Som förskolechef får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt. **Läroplanen** föreskriver att förskolechefen har ansvar för att förskolans arbete bedrivs i enlighet med läroplanen och uppdraget i dess helhet. Förskolechefen har ansvar för förskolans kvalitet.*

Forskning och beprövad erfarenhet pekar på pedagogiskt ledarskap och pedagogisk samsyn som nyckelfaktorer för kvalitet. Utgångspunkten för ett positivt genomförande av en strategi och verksamhetsplan är enligt forskning att det finns en gemensam vision/målbild. Dessutom krävs att denna målbild är så eftersträvansvärd för medarbetarna att de har en stark motivation att arbeta för att realisera den. För ledaren handlar det om att ha förmågan att skapa denna målbild tillsammans med sina medarbetare, samt att kunna förklara vilka fördelar och möjligheter som den innebär för den enskilde medarbetaren. Chefen är enligt skolledarforskning en nyckelperson för god kvalitet, som aktiv ledare av det pedagogiska arbetet.

Förskolechefen har en yrkesbakgrund som fritidspedagog och varit ansvarig för Prästkragens förskola sedan 11 år tillbaka. Förskolechefen har inte genomgått den statliga rektorsutbildningen.

Förskolechefen arbetar med ledningsuppdraget på halvtid. I övrigt arbetar hon som fritidspedagog på fritidshemmet. Enligt personalen är hon väl insatt i förskolans verksamhet, och har stort förtroende hos dem. Personalen uppger att förskolechefen driver pedagogiska frågor och är mycket angelägen om att den reviderade läroplanen ska få genomslag i verksamheten.

Ytterligare mål som förskolechefen arbetar för är att alla ska känna trygghet och gemenskap. Enligt henne sker inget lärande om inte alla känner samhörighet. Andra utvecklingsfrågor som förskolechefen driver är att få en fungerande modell för att på ett systematiskt sätt följa upp, utvärdera och analysera verksamheten.

Det framkommer under intervjun att förskolechefen är väl medveten om att personalen är mycket kunnig, insatt i verksamheten och erfaren, vilket gör att hon anser att många frågor kan överlämnas till personalen. De är som hon uttrycker det "självgående personal".

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att förskolechefen tar ansvar för och leder arbetet med implementeringen av den reviderade läroplanen och nya skollagen på förskolan. Förskolechefen är insatt och medveten om förskolans arbete med former och struktur, och innehåll, för utveckling av det pedagogiska arbetet på förskolan.

Kvalitetsarbetet – uppföljning, utvärdering och utveckling

Läroplanen anger att förskolans kvalitet kontinuerligt och systematiskt ska dokumenteras, följas upp, utvärderas och utveckla, i syfte att ge bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande för barnen. För att utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för lärande behöver barns utveckling och lärande följas, dokumenteras och analyseras. För att stödja och utmana barn i deras lärande behövs kunskap om varje barns erfarenheter, kunnande, delaktighet och intresse för de olika målområdena. Syftet är att kvalitetsarbetet ska urskilja de aspekter i förskolans verksamhet som kan ha be-

tydelse för barns välbefinnande, lek, utveckling och lärande och därmed vilket utvecklingsarbete som behöver göras över tid. All form av utvärdering ska utgå från ett tydligt barnperspektiv.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att hög kvalitet i förskolan bidrar till bättre kognitiv och social utveckling och lärande för barnen. Ett helhetsperspektiv på kvalitetsarbetet innebär att förskolans kvalitet betraktas som system av samspel mellan vuxna och barn, mellan barnen själva, de miljöer och material som finns på förskolan och de pedagogiska processerna och läroplanens mål. Det handlar också om att observera, dokumentera, reflektera och analysera såväl kring varje barns utveckling och lärande, som verksamheten i sin helhet, för att kunna genomföra förbättringar i förskolans pedagogiska arbete.

Uppföljning av barns utveckling och lärande

Den dokumentation av varje enskild barn som finns på förskolan består av barnets portfoliepärm, som följer barnet under hela förskoletiden. Strukturen i barnens pärmar består av olika flikar som till exempel " det konstnärliga, så här utvecklas jag ", intervjufrågor och vilka bokstäver. Dokumentationen kan bestå av barnens teckningar, foton och texter. I barnens portfoliepärm finns även en flik som de kallar "påskägget". Barnen får återkommande under hela förskoletiden rita en och samma figur, exempelvis ett påskägg. Eftersom bilden är densamma kan man tydligt se barnets utveckling dels när det gäller motorik, dels deras val av färger och så vidare. Dessa arbeten sparas och presenteras vid utvecklingssamtal.

Förskolechefen och personalen uppger att de inte fullt ut är nöjda med strukturen i barnens pärmar. De är medvetna om att det krävs tid och ambition för att kunna arbeta kontinuerligt med dokumentation och reflektion i verksamheten. Skolinspektionens uppfattning är att det som dokumenteras i pärmen mestadels är skapande och görande, inte så mycket av barns lärande och utveckling.

Förskolan har tagit fram en mall som går under namnet "Utveckling och lärande" för varje enskilt barn. Den kommer att börja användas under våren 2012. Den mallen ska följa barnet under hela förskoletiden, och den innehåller samma rubriker från att barnet är ett år till att det är fem år. De rubriker under vilka personalen ska göra beskrivningar av barnets utveckling är jaget, socialt samspel, utveckling och lärande, språk, motorik, rutinsituationer, samt en rubrik om vad förskolan behöver erbjuda barnet extra mycket av. De har stora förhoppningar att detta dokument kommer att ge dem en god uppfattning om det individuella barnets utveckling och lärande.

Verksamheten på förskolan Prästkragen utvärderas kontinuerligt under året. De uppger också att eftersom förskolan är relativt liten med få personal, kan de göra utvärderingar medan verksamheten är i gång. Under hösten 2011 har förskolan påbörjat en utvärderingsmetod inom alla lärandeområden.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att förskolan behöver utveckla sitt arbete med att dokumentera, följa upp och analysera varje barns utveckling och lärande, i syfte att förbättra förskolans arbete med att tillgodose barnens möjligheter enligt läroplanens mål och intentioner. Vidare måste förskolechefen och personalen utveckla sitt arbete med att få en samlad bild av barnens utveckling och förändrade kunnande för att kunna utveckla förskolans verksamhet mot läroplanens mål att sträva mot.

Syfte och frågeställningar

I skollagen som började gälla från den 1 juli 2011, samt i den reviderade läroplanen för förskolan, förtydligas och förstärks förskolans uppdrag att arbeta med utveckling och lärande. Samtidigt har en tydligare ledarroll utmejslats på chefsnivå och tydligare ansvar för förskollärare. Arbetslagets roll har också förtydligats.

Fokus i denna granskning är därför hur förskolan arbetar med det förstärkta pedagogiska uppdraget, framförallt utifrån läroplanens avsnitt 2.2 Utveckling och lärande, som beskriver vad och vilka innehållsområden förskolans verksamhet ska inriktas på när det gäller barns utveckling och lärande. De tre centrala frågeställningarna i granskningen är:

- ***Hur arbetar förskolan för att stimulera och utmana barns utveckling och lärande utifrån målen och riktlinjerna i läroplanen?***

Här har Skolinspektionen granskat hur förskolepersonalen medvetet tar sig an det nationella uppdraget. I fokus står barns språkliga och kommunikativa utveckling och lärande, den matematiska utvecklingen och lärandet, samt naturvetenskap och teknik. Vidare har granskats om barnen i förskolan möts av ett interkulturellt och jämställt förhållningssätt där olika erfarenheter, kunskaper, förmågor, intressen och bakgrund hos barnen tas tillvara i det pedagogiska arbetet. Det innefattar på vilka sätt förskolan utformar sin verksamhet så att den anpassas till barnen och anknyts till deras erfarenhetsvärld och hur förskolepersonalen skaffar sig kunskap om detta, samt personalens förhållningssätt och medvetenhet på förskolan.

- ***På vilka sätt följer förskolan upp barns utveckling och lärande?***

Här avses hur förskolan dokumenterar och gör uppföljningar av de förutsättningar som verksamheten ger för utveckling och lärande, samt hur personalen arbetar för att utveckla verksamheten, utan att bedömning av enskilda barn står i centrum. Det handlar om hur förskolan gör för att följa varje barn i syfte att kunna utveckla verksamheten och hur förskolan får syn på barns förändrade kunnande. Vidare har granskats på vilka sätt dokumentation, uppföljning, utvärderingar och analyser används för att utveckla arbetet så att varje barn får bästa möjliga förutsättningar för utveckling, lärande och

delaktighet och om förskolan ger goda villkor för lärandet utifrån läroplanens intentioner.

- ***Hur säkerställer förskolechefen att förskolan implementerar det förstärkta pedagogiska uppdraget i sin dagliga verksamhet?***

Inom ramen för den här frågeställningen har Skolinspektionen granskat om uppföljningar, utvärderingar och analyser görs för att systematiskt och kontinuerligt förbättra och utveckla verksamheten. Vidare har syftet varit att belysa hur förskolans personal tar sin an det förstärkta pedagogiska uppdraget och hur förskolan arbetar med de förtydligade roller som förskolechef, förskollärare och arbetslag fått, samt vilka former, rutiner och strukturer som finns för att utveckla det pedagogiska arbetet för att främja samtliga barns lärande och utveckling i förskolan.

Metod och material

Inför besöket på respektive förskola har en dokumentanalys gjorts utifrån ett antal dokument, som begärts in från såväl förskolan som från huvudmannen. Dokumentationen har bestått av t ex huvudmannens och förskolans plan för årets verksamhet och utvecklingsarbete, systematiskt kvalitetsarbete, kompetensutvecklingsplanering och utbildning hos personalen, implementeringsinsatser, samt barnantal och åldrar. På så sätt har Skolinspektionen fått en inledande bild av förskolans verksamhet.

Vid besöket har miljö- och samspeleobservationer genomförts på förskolan som helhet, samt på en fokusavdelning. Syftet med observationerna har varit att inspektörerna kunnat skapa sig en generell bild av material och miljö, samt arbetet på förskolan, och särskilt få en mer tydlig bild av den pedagogiska verksamheten på en avdelning. Förskolepersonalen har vidare intervjuats i olika grupper eller individuellt; fokusavdelningens personal, personal från övriga avdelningar, personer med särskilda ledningsuppdrag på förskolan, samt intervju med förskolechefen. Syftet med intervjuerna har varit att få en fördjupad bild av hur förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget ser ut i den dagliga verksamheten. Samtlig insamlad information har sedan analyserats inför Skolinspektionens tolkning och bedömning.

Relevanta författningstexter

Skollag (2010:800)

- 1. Kap. Inledande bestämmelser, 4 §, 5 §, 6 §, 7 §
- 2. Kap. Huvudmän och ansvarsfördelning, 8 §, 9 §, 10 §, 11 §
- 4. Kap. Kvalitet och inflytande, 4 §, 5 §, 6 §
- 8. Kap. Förskolan, 2 §, 8 §, 11 §

Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad 2010

- 1. Förskolan värdegrund och uppdrag
- 2. Mål och riktlinjer
 - 2.2. Utveckling och lärande
 - 2.6 Uppföljning, utvärdering och utveckling
 - 2.7 Förskolechefens ansvar